

Egia tantaka

Kontzientzi barri bat.—Gaur guztiok gabiltz zanari, danari —errealidadea esan oi dautsoe batzuk— aurrez aurre begiratu nairik. Gauzak ez doaz ondo, ta mundu zuzenago bat billatu ta egin nai geunke. Ta zuzentasunaren alde burruka dagigu; anaitasun geiagoga geunke gizartean; bakoitzari berea emon, gure inguruko anaiak, euren nortasunean, gero ta gizatiago bizi daitezala.

Pentsaera onek, egia esan, errortik eldu dautso munduari, ta apurka apurka bete ta zabalduaz doa egitarau baten antzera. Au nai ebanak, urte batzuk dirala, taldetxoak baiño etziran, eta ixillean lan egien geienak. Gaur, barriz, gure erriko geienen kontzientziak oi bizitan dagoz; zerbait nai dabe, oiartzun bizia dakarren abotsa dozu. Politika arazoan bakarrik ezeze, elizkontzientzia bera be zabalduaz, argituaz doakigu.

Eleizeak gaur lan dagi, an naiz emen. Ba-daki zer daukon inguruan, gizonak zer nai daben, txiroak naiz beartsuak, baztertuak, barruan ditugun alderdiak zer nai da-

ben ba-daki; azken urteotan euskal lurtean zabaldu yakun industri indartsua, kanpotik etorri yakun jentemordo amai bageak, enda burruka, uri aundiak, erriketa, etxerik ezak, jentetza izugarrien istillu ta korapilloak, baserritarren buruko miñak, bizi edo illezko egonezin larri onen altzoan.

Ekaitz gogorra.—Aspaldion itxaso asarratua dabilkigu inguruan nor iruntsiko, Euskal erri osoa sustraitik dardarazo naiean. Ordu onetan, beraz, ezin geintek ez egoibesoak gurutzatuta. Eta gitxiago, guzti onen «gatza» ta argia» dan Eliza. Euskal Elizak, naiz-ta azken urteotan zartada gogorrak artu izan aldakuntzetarako gertatu bairik egoalako edo, gaur ba-daki noiz eta nun bizi dan, eta gaurko arazoetan zelan jokatu bear dauan.

Lenago baserri utsa zan euskal erria, gaur uri ikaragarri biurtu yaku. Elizak len baserritarrak zituan gatz-gai; orain, oster, uri aundietako jentea, eritxi, bizkera ta erlejiño-era guztietakoak. Solo auxedau, beraz, lantoki; toki jakin, konkretu onetan lan egin bear dau,

ementxe mamindu bear dau Kris-toren mezua (mensajea), ementxe izan bear dau Eliza.

Lengo urteetan irakatsia ona ta egokia izango zan nunbait, igarotako gizartearentzat; gaurko munduak beste era bat bear dau: lengoa ta oraingoa dotriña bera izanik bere, beste era baten emona izan bear. Ez gero gauza abstraktu, goiko bat bezela emona be, erri ta gizon oni emona baiño. Gizona ta erria Elizak azi ta ezi bear ditunak. Ume dira geienik gizonak eta erriak, eta maixuak eskolatu oi dabez umeak. Eliza bedi, bere irakatsi leun sarkor eta goitarrez, gizadiaren maixu argitsu.

Eta euskal errian, jakiña, euskal maixu. Euskal errian, oraintxe ta ementxe, euskal gizona aurkitu ta adierazo bear dau; bai, bere etxean, bere errian, bere inguru-giroan. Orrela al dagi gaur? Ainbat zozokeri esan oi da, ta orregaitik itauna; baiña ardura orrez kezkatu ez dala esatea sats-eskutada bat arpegira botatzea litzateke. Iñoiz bere lo-aldiak izan ba'ditu be, gaur eta beti euskal Elizak, konturaturik, bere gizonen ardura izan dau, bere gizonen naigabe ta itxaroz, min eta pozez jabeturik, ez ditu egundo bertan bera itxi, euren arima ta

gorputzeko arazoetan ama ta la-gunkide izan baiño. Lena len ta oraiña orain, gizona izan be bere oraingo inguru barruan bizi yaku. Ortxe atzemon bearra daukagu, ta eskolatu oso-osorik, gorputz eta arima.

Gaurko gizona.—Zelan daukagu, baiña, gaurko gizona? Azke ta alai? Ala jausia ta its? Arimari begiratu ezker, ba ete dau itz egiteko, idazteko, pentsatzeko bear leukean aiña askatasun? Gorputz aldetik, nolako lege, oitura ta egituraz lotua? Ba dau aukeramenik naidauana egiteko, ala iñoren sartapean garraxi dagi? Alde ikaragarria bait dago onela edo arela bizi, naiz kulturarako, naiz gizarte-aurrerakuntzarako, naiz erlejiño ta eliz egitekoetarako.

Gatza bedi onetan bere Eliza. Kondaira garairik latzenean gagoz; euskal erriak ez dau sekula onako kinka, larri-une ta tentu gaixtorik izan. Diruz iñoizkorik ondoen gabiltzalarik be, politika ta erlejiño zelalan ez gara iñoiz be ain estu ta dardaratuak bizi izan. Eliza be, bada, erri naastu onen barruan dagoalarik, iraulka ta arriskuan sartua dagonik ezin uka. Izatasun onek, mamu antzera, zirzart dagio begi aurrean, eta naitaez billatu

bear dau erabagi bat, askapen bat, soluziño bat. Eta ez nolanaikoa, nasai ta zentzun bako taldetxo bategen nai dauanez. Kristo'ren irakatsiz argitu ta eskolatu bear dogu euskaldun semea.

Lendik be izan ditu Euskalerrriak, gizaldietan zear, bere estuasun eta negar-aldiak: kultura ta mixeri aldetik gorriak ikusia dogu. Eta gerra luze ikaragarriak. Eta Elizeak ez eban euskal erria, Edestia lekuko, egundo be albora itxi: beti luzatu eutson eskua, eta maitekor luzatu be. Euskal istoria zerbait dakiak ez dira, ez orixe, Eliza amaordeko izan danik esaten ausartuko, naiz-ta gaur ezjakin utsean aibat kaikukeri jalgi-erazo. Eta gaur be, estualdi onetan ez dau erria bere kasa itxiko, mundu naspildu ontan aurrera egiten lagundu baiño.

Euskaldun gizon barria dogu aurrean. Zarrak ba-doaz beste mundura; garerdikoak euren mundua dabe, pozez ta negar-garraxiz oretua; gazteak, aurreko bitzui muzin egiñik, bide barriak nai dabez, ezereen loturarik bage. Bide onak ete? Gizonok dagigu kondaira, baiña ezin daikeguz aurretikoen odolaa, egiñak, oiturak eta abar ukatu. Txakur billosak lez giñake. Eta zuk

diñozu: «Ez dot nai aurretikoen ezer!» Baiña, zuk gura ezta be, dozun guztia aurretikoena dozu. Beraz, ez esan lelokeririk; ez zaite mintzatu iñozo lez.

Eliza be zapaltzaille?—Egia ete? Noiz edo noizkoren baten, gaur geiegitxotan, orrela berba egin dogu. Modako pentsakera barrian ondatuak, oraingo boladan edozer maxiatu oi dogu, ta maxiatzeak beti dakarkigu zerbait onik. Eta, dudarik bage, gaurko edozer dardagaiñ erabilli bearrak be, berea ekarriko dausku. Bai, Elizea be, besteak beste, gure errian zapaltzaille izan dala esan oi da. Ta ba-leiteke egi-izpiren bat emen izatea. Eliza be, emen eta nun-nai, luzaro samar, bere kautatik urtena, bere kontzientzi geiegi barik, iñoren burdiari lotua, lan errezean jokatua dogu. Nok eztau, baiña, pekatuturik?

Orain, orraitino, konturatua dogu ta «damu dot» esanik gizonarekin eta erriarekin osorik bizi naiean dakusgu. Iñoiz egin badau be, ez dau geiago bizitzarik lorrinduko, ez dautso kapitalismuari—ez eta sozialismuari—eskua larregi luzatuko, ez dautso erriari bere eraspen eta elizkizunetan etsipena bakarrik erakutsiko. Kristo

erakutsiko dautso, baiña Kristo askatzaille, Kristo gure lagun eta sarri. Eta bere jardunetan gizon izaten irakatsiko dautso gure erriari, Edestiaren aurrean bere egiñen erantzule izaten. Elizeak, munduko erresumarik geienetan lez, indar aundia dau Euskalerrrian, eta nekez kenduko dautsoe ain berea dauan ori ortan saiatzen diran arerioak.

Gertakari edo fenomeno bi daukaguz: lenengo, nagusitzaren mendegozala ta bigarren, iñoren agoa. Nagusitza ta iñoren agoa; inguruan ditudan artu-emonak, diruak, kontsumoko gizarteak ez al naukie loturik? Eta nun dot Kristok esan euskun mezu, mantadu askatzaillea? Ez dogu nai, ez dogu bear, ezertariko menpekotasunik. Nor bat gara, pertsona bat, eta onek azke izan bear dau; askatu bearra dogu pekatutik, dirutik, iñoren jopu izatetik: gizona azke da.

Bide barriak, pentsakera barriak gizonari lagundu dagiogun, gizona eskutik zuzendu daigun, gizonari gizonago izaten erakutsi dagiogun. Len era batera ta gaur bestera; sasoiak sasoiak eskatzen. Len etzana gaur da; pentsakerak aldatuz... Biziz ikusi ta ikasi dogunez, aurrera...

Gure jokabidea: gaurkoa, ezin saiets itxia: aurrenik kontzientzia artu, ta gero Ebanjelioa erein. Gaurzak be kontzientziatu, norbere ta gizonaren erantzunez aragiturik: gizon barri bat, gizarte barri bat sortu ta oretu. Al ete dogu? Lendik be sarri barriztatu izan da Europa. Eta beste lurraldeak. Orain zergaitik ez? Pentsamentu ta ideien indarrak asko egin leike, ta egin bear dau.

Sustraiak sakonduz. — Pentsamolde onek, bare-bare, sustraiak egin eta erro zaintsuak bota dauz, ur-ertzeko areitz gazte baten antzera. Lenengo gogoz ikusia izan da, ta gero aintzat artu ta estu besarkatua. Epez egiñik doa. Izadiko aldaketak aldia eskatzen dabe, bardin pentsakerak be gizarte-soloan sustraiak sakondu dagiezan; onek alan be izango ditu zoitor eta eragozpenak, edozein pentsakerari errez amor emotekoak ez gara-ta.

Munduak ez eban beiñola Kristoren dotriña errez artu, baiña kristiñautasunak baso-arte estuan zear be bide egin eban. Orobai gaurko ideia barriak, eta Ebanjelioa eskuan dogula —meatz (miña) zulo ikaragarria baita— bizi garean mundu au barriztatu geinke. Ortarako, Marx eta Marcuse'k

indarra ba'dabe euren irakatsiak, Kristok askoz geiago; Kristoren dotriña, Barri Ona askozaz be bigun, gizatiar eta egokiago dogu mundua jantzi barriaz apaindu ta arnas iraunkorrez piztu-azoteko.

Zuk, alan be, diñozu: «Munduak ez ete daroaz ia bi milla urte kristautasunaren mende?». Erdizka baiño ez dozu egia. Ariz-ari ta geldi jabetu zan kristautasuna mudi-az; urteak joan urteak etorri ainbat burruka izan zituan. Baita munduko erdoia itsatsi be, au da, munduaz jabetzen akatsak be sartu yakozan; gobernu ta agintarien mende jaustea olako bat, Konstantino'ren egunetan batez be. Mundukutsu ta akats orreitatik garbituaz doa gaur Elizea: lurralderik geienetan gaur iñoren mende ezta bizi, bere eskuko baiño. Eta toki guztietan iñoren buztarripetik urtena ikustean, orduan askoz be geiago aintzatu ta ontzat artua izango yaku, dudarik bage. Gaurko egiturak eta estrukturak, baiña, ez dira errez azpiratzekoak. Orain be, oin-diño, Erroma'ko lege-eskubideak irakasten dira tcki askotan, lege-karrera ikasterakoan batez be.

Gauzak ez dira gabetik goizera osotzen. Mendi-gaillurrera igoteko ez da ona abiada aundiegia artzea;

arnas-itoka izerditu egin oi gara errez, baiña zoaz astirotxoago ta igarri barik artuko dozuz goiak. Lengo estruktura asko eratsi bearra dago, ta gaurkoak jarri bai politikan bai ekonomian; labur: arazo guztietan. Eta orain urte batzuk dirala errez etzana, gaur erreztu egin da. Eliz-arazoetan, adibidez, Batikano'ko Bigarren Eliz-Batzar-arak, barauak eta aldatu, meza-zerak barriztu ta gaurkotu zitunean, Sakramentuak emotean darabilguzan zeremoniak zerbait jantzi barriz apaintzean, gure artean oso arrituta geratu zan jente asko, ez baserritarrak bakarrik, kaleko kapeladun eta bizardunak be bai, euren barruetan eta miiñetan ainbat istillu erabillirik. Zenbat itaun gonorabako entzun izan dogun geure erriz-errizko apostolu-zeregiñetan. «Nora garoaz Elizeak?» diño batzuk; «Sakramentuak be aldatu?» beste batzuk. Ez, Sakramentuak ez dira aldatu, Jesukristok berak ipiñitakoak dira-ta; baiña Sakramentu orreik jenteari emoteko erea Kristok Elizaren eskuetan laga eban, eta berak esan bear dau len zelan eta gaur zelan, hainsoi baktxari dagokionez: Eliza ezta gauza estatiku bat, beti egonean dagona. Gizakiakin dabil Eliza, edo obeto, gizakiak dagie, gizonok —jaio, bizi, il— gabiltzanez. Gizadiaren ga-

tza dan Elizak, aldi ta garai bako-txean jarri bear dau, bear dan to-kian, baktxak bear dauan gatz-aletxo.

Eragozpenak.—Egi au autortu bear da argi ta garbi: Elizeak eragozpen baltzak aurkitu izan ditu, ta aurkitzen dauz, munduan bere egitekoa aurrera eroateko. Gaitza-egitekoa aurrera burruka. Goberren eta onaren burruka. Gobernuak ba-dakie, naiz kapitalistak izan naiz sozialista edo komunistak, oneik bai dira gaur lurreko erreñuetan daukaguzan alderdi indartsu bi, bata nai bestea dana eurentzat nai dabenak, zelako indarra dauan eliz-kontzientziak; eta au, alegiñak egiñik be, kendu ta ito ezin daben ezkerro, Elizaren aurka zein an zein emen burruka latza ta etengabea egin daroe; Laterri askok, gaiñera, azaletik Eliz-adiskide agertuta be, azpi-jan polita egin daroatso Kristo'ren Elizari.

Ezta arrigarri. Elizeak salatzen bait ditu Estadu orrein zuzengabe-keri ta zapaltzeak, geien bat beintzat beartsu ta olakoen alde arpegi emanik. «Geien bat» diñot, eta orrela da: beti ezin izan oi dalako. Ikus zelako estuasun eta kinkan jarri oi dan geiegi salatzen asi ezkerro... Aurrekoari askotan martiri-garra bear dauala esan arren,

geure etxean geratu oi gara patxada ederrean. Begira zenbat odol ixuri izan daben geure gizaldiak zear Kristoren jarraillak, gizartean ikusi izan dituen zapalketa biurriak salatu ta Kristau bizitza sartu-azo nai izan dabelako. Azken urteotan Errusia'n, Mexiko'n, Txina'n, Txekoslovakia'n, eta gaur-gaur Burundi'n.

Ekintza.—Pentsakera alan eta guzti be ekintza biurtu ezik, zertako genduke? Pentsakeratik, beraz, ekintzara jo bear dogu. Eta ekintzak ekintza dakar. Biziaz ikasi dogunari ertzak artu ta gogoznartu ezkerro, ekintza barriak biztu-azo oi dira edozein zelaitan; baiña politikan eta gizarte-barrutian baitik bat. Eguneroko biziak, mai ederra da-ta, asko irakasten dausku, ta egunean eguneango experientzi onekiñ ikasia dogu, barru-gogora sartzeaz bat, gauzaen izatea adierazo ta giza-jokabideen guna ta zer bakoitzaren balioa aitzen emoten dauskuna. Onak ondoren edegi-azoko dauskuz bide barriak.

Guzti au, Kristotar gareanok, maitasunez igurtzi ta bete bear doguna da. Auxe dogu Kristo askatzaillearen mezu berezia, maitasun askatzaillea. Ezkutu aundi, baiña egiazkoa. Ezta, ez, ames utsa, ezta